

РЕШЕНИЕ

№ 7762

гр. София, 21.12.2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XIX КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 26.11.2021 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Катя Аспарухова

ЧЛЕНОВЕ: Мария Ситнилска

Елка Атанасова

при участието на секретаря Спасина Иванова и при участието на прокурора Стоян Димитров, като разгледа дело номер **2936** по описа за **2020** година докладвано от съдия Катя Аспарухова, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.285, ал.1 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС), във връзка с чл.208 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (АПК).

Образувано е по касационна жалба на Б. Д. Д., с ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в Затвора -гр.С., срещу Решение № 1152 от 20.02.2020г. на Административен съд София – град, 12-ти състав, по адм. дело № 8755/2019г., с което е отхвърлен предявеният от Д. иск срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 30 000 лева за периода 27.11.2014г. - 29.06.2016г., претърпени по време на престоя му в Затвора -гр. Б. дол, вследствие бездействието на администрацията на последния да осигури нормални условия за живот и конкретно поради лоши хигиенни условия, заради което ищецът се чувствал унижен, изразяващи се в следното: приборите за хранене се ползвали многократно без дезинфекция, което създавало опасност от зараза; в затвора, включително в общите помещения и в спалното помещение на ищеца са пушело, поради което започнал да получава главоболие, гадене, задух, сутрин чувствал замаяност, имал световъртеж, започнал да вдига кръвно; лошо качество на питейната вода и спирането ѝ за определено време.

Производството е образувано по реда на чл. 222, ал. 2, т. 1 от АПК, във връзка с Решение № 11434/25.07.2019г. на Върховен административен съд С.-град по адм.д.

233/2018г., с което е отменено Решение № 5936/23.10.2017г. на Административен съд София – град, 44-ти състав по адм. д. № 2942/2017г. и делото е върнато за ново разглеждане от друг състав на съда при съобразяване с дадените указания за събиране на относими към решаването на спора доказателства.

С касационната жалба се излагат твърдения за неправилност на съдебното решение на първоинстанционния съд поради съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост. Твърди се, че доказателствата са обсъдени от състава избирателно, като е дадена вяра на тези, ангажирани от ответника, а тези -представени от ищеца, са игнорирани. Поддържа се, че администрацията на затвора не е водила редовна медицинска документация, поради което от нея не може да се прави извод за липса на увреждане на здравословното състояние на ищеца. Излагат се доводи, че излагането на ищеца на цигарен дим в закрито пространство, каквото е затворът, без възможност за проветряване, е форма на мъчение. В тази връзка се твърди, че получавал главоболие, гадене, задух, започнал да вдига кръвно. За обосноваване на претенцията си за допуснато от ответника поведение, което се характеризира като унижително, ищецът се позовава и на това, че приборите за хранене се ползвали многократно без дезинфекция, което създавало опасност от зараза, а самият той по време на престоя си в затвора страдал от афти. Едва след като бил преместен в Затвора -гр.С., заболяването изчезнало. Излагат се оплаквания, че данни за това не са отразени в медицинското досие на същия. Като основание за исковата претенция навежда и лошото качество на питейната вода в затвора и режима, в резултат от който през по-голямата част от денонощието ищецът нямал достъп до течаща вода.

В съдебно заседание касаторът участва чрез видеоконферентна връзка, не се представлява от пълномощника си адв. Г., същата поддържа жалбата чрез писмена молба. Депозирани са писмена молба – допълнение към касационната жалба, с която се заявява, че касаторът не твърди да е подлаган на унижително отношение и претенцията му не се основава на чл. 284 ЗИНЗС, поради което решението е недопустимо. Алтернативно се излагат твърдения, че първоинстанционното решение е неправилно и моли да бъде отменено.

Ответникът – ГД „Изпълнение на наказанията“, не се представлява. Жалбата се оспорва чрез писмено становище от юрк. В.. Счита обжалваното решение за правилно и законосъобразно и моли да бъде оставено в сила.

Представителят на СГП изразява становище за неоснователност на касационната жалба, като предлага да се остави в сила обжалваното решение в цялост като правилно и законосъобразно.

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - С. град, като прецени събраните по делото доказателства и наведените касационни основания, прилагайки нормата на чл.218 АПК, намира следното:

Решението е валидно и допустимо. Жалбата срещу него е подадена в срок от страна по делото, за която то е неблагоприятно, поради което се явява процесуално допустима.

Разгледана по същество жалбата е **ЧАСТИЧНО ОСНОВАТЕЛНА**.

Първоинстанционният съд е установил релевантната фактическа обстановка въз основа на пълен и обоснован анализ на събрания доказателствен материал, като е обсъдил всички доказателства, както представените от ответника, така и ангажираните от ищеца, и правилно е преценил доказателствената им стойност, като мотивите за това настоящата инстанция ще изложи по-долу. Първоинстанционният

съд е установил следното:

Ищецът Б. Д. е постъпил в Затвора – [населено място] дол на 12.11.2014г. На 27.11.2014г. бил настанен в осма група, в помещение № 7, което било определено за непущачи. Помещението било с площ от площ от 30 кв. м., с височина 2,60 м. и отговаряло напълно на основните минимални стандарти за лична жилищна площ в килии за многочислено настаняване. Осигурен бил пряк достъп на дневна светлина и възможност за естествено проветряване, постоянен достъп до санитарен възел и течаща вода. Там пребивавал до 29.06.2016г., когато бил преведен Затвора -гр. С..

Кухненският блок в затвора бил регистриран като обект- заведение за обществено хранене, а хигиенните мероприятия, прилагани в него, били подчинени на задължителните изисквания в действащото законодателство и вътрешните инструкции относно принципите за анализ на опасностите и контрол на критичните точки при производството на храна, утвърдени със Заповед на началника № Л-235/15.04.2014г. През юни 2014г. била издадена заповед на началника на затвора за забрана за ползване и притежание на лични метални прибори за хранене (лъжици) от съображения за сигурност. Лишените от свобода се хранели с общи прибори, раздавани им преди всяко хранене от кухненския блок. Според вътрешни инструкции за почистване и дезинфекция на технологично оборудване и инвентар на ГДИН, издадени от администрацията на затвора, след отсервиране приборите следвало да бъдат измивани и дезинфекцирани с 1%-ов разтвор на хлорамин. За тези лишени от свобода, които не желали да ползват общите прибори, била осигурена възможност да ползват прибори за еднократна употреба. За исковия период не били регистрирани случаи на заразяване на лишени от свобода лица, причинено от ползване на общи прибори.

За периода от 17.06.2015г. до 29.06.2016г. ищецът е полагал труд като „дежурен по кухня“, като едно от задълженията му като такъв е било да следи за чистотата на посудата, в която се поднася храната, и за чистотата на приборите, използвани от лишените от свобода. При нарушения дежурният бил длъжен да уведоми главния готвач, завеждащ домакинската служба, и инспектор „М.“. Преди да бъде определен за дежурен по кухня, ищецът преминал медицински преглед, при който било констатирано, че е здрав и отговаря на изискванията за работа в заведение за обществено хранене съгласно Наредба № 53.

През исковия период от името на ищеца и от други лица не постъпили оплаквания за лошо качество или липса на вода и не били регистрирани хигиенно-епидемични инциденти сред лицата по такива причини. От ответника се сочи, че затворът -гр. Б. дол няма собствен водоизточник, а е свързан с водопроводната мрежа на града и се снабдява с питейна вода, която ползват жителите на града и всички обществени институции. Проблемът с недостига на питейна вода съществувал не само за лишените от свобода в затвора, а и за цялото население на територията на общината. Във всички спални помещения в затвора имало осигурен непрекъснат достъп до вода за пиене и санитарни нужди, в общите помещения имало чешми с общ достъп, при авария до затвора била осигурена водоноска. При спиране на водата поради аварии, на лишените от свобода се подсигурявал запас от питейна вода в подходящи съдове. Освен питейната вода, осигурена от градската водопроводна мрежа, на лишените от свобода се доставяла минерална и трапезна вода за пиене, която те можели да закупят от затворническата лавка.

По време на престоя му ищецът не е декларирал никакви проблеми с лишените

от свобода в спалното помещение и всички останали в групата, не е подал сигнал за нередности, нито че има здравословни проблеми.

В периода 2014г. - 2016г. директор на медицинския център в затвора в Б. дол бил свидетелят Ч.. Заявил пред съда, че познава ищеца, който няколко пъти го посещавал, но не се бил оплаквал, че има афти в устата, а ако е имал такива, то нямал право да работи в кухнята, както и че освен при кръвни заболявания всички афти преминавали до една седмица. Свидателят бил категоричен пред съда, че ищецът не е получавал регулярно лекарства, не фигурирал в списъка на лицата с хронични заболявания. За кръвно ищецът е получавал лекарства епизодично, когато се е оплакал, можело да се даде симптоматично лекарство. Установено е, че ищецът не фигурирал в журналите нито в лекарския кабинет, нито в стоматологичния кабинет на затвора.

За да остави без уважение исковата претенция, първоинстанционният съд е приел за недоказани твърденията на ищеца за незаконосъобразни действия/бездействия на администрацията на Затвора – [населено място] дол, от които за същия са възникнали вреди. На първо място, приел е за недоказани твърденията му за ползване на общи прибори, в резултат от което е настъпило влошаване на здравословното му състояние – афтозен стоматит. В тази връзка се позовава на медицинската документация за ищеца от престоя му в затвора, включително на резултатите от провежданите му изследвания във връзка с полагане на труд като дежурен в кухнята на затвора, и на показанията на свидетеля Ч..

Относно оплакването за лошо качество на питейната вода и режим на водата в Затвора – [населено място] дол - Съдът е приел, че не са опровергани представените по делото данни за осигурена възможност за запаси от питейна вода по време на режим през летните месеци на 2015 и 2016г., а освен това ищецът е работил в кухненския блок на затвора, където е имал достъп до вода и лично не е засегнат от спирането ѝ. За качеството на водата не можела да бъде държана отговорна затворническата администрация, доколкото водоизточникът на затвора не е собствен. Изложеното в доклада на омбудсмана – за оплаквания на лишените от свобода за качеството на водата, не се основава на извършени проверки от тази институция, които да доказват, че действително параметрите на водата се отклоняват от допустимите изисквания.

На следващо място, не били подкрепени с доказателства твърденията на ищеца за други здравословни проблеми – главоболие, задух сухота в устата и кашлица, замаяност и световъртеж.

При тези изводи Съдът е анализирал приложимата нормативна уредба, както националната, така и съдържащата се в Конвенция за защита правата на човека и основните свободи, взел е предвид приетото от Съда по правата на човека в пилотното решение Н. срещу България, и е стигнал до извод, че не са установени фактически основания - незаконосъобразни действия или бездействия през исковия период на администрацията на затвора във връзка със заявените от ищеца елементи на условията, при които е бил поставен, поради което исковата претенция е недоказана по основание - нито като неблагоприятни условия, при които ищецът е бил поставен по причини, свързани с действия или бездействия на администрацията, нито като последици, свързани със здравословното му състояние - претърпяно заболяване.

Така постановеното решение настоящата инстанция намира за частично неправилно поради необоснованост на изложените от Съда констатации, които са довели до неправилно приложение на материалния закон.

На първо място, неоснователни са възраженията за недопустимост на обжалваното

съдебно решение. В исковата молба, още в нейната уводна част, ищецът е посочил, че е поставен в нечовешки условия на живот и унизително положение, което твърдение попада в приложното поле на чл. 284 ЗИНЗС. На следващо място, последната норма не противоречи на чл. 1, чл. 3 и чл. 13 от Конвенция за защита правата на човека и основните свободи, а напротив - същата, във връзка с установените в чл. 3 ЗИНЗС забрани за изтезания, на жестоко, нечовешко или унизително отношение, са приети в изпълнение на закрепените в Конвенцията принципи.

Разпоредбата на чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС се явява специална по отношение на чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ. Тя предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на лишените от свобода и задържаните под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС. Нормата на чл. 3, ал. 1 от ЗИНЗС съдържа забрана за подлагане на изтезания, на жестоко, нечовешко или унизително отношение на лишените от свобода и задържаните под стража. В същото време алинея 2 от същата съдържа законова презумпция за наличие на нарушение на чл. 3, ал. 1, когато липсва достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Нормата на чл. 3, ал. 5 от ЗИНЗС съдържа оборима презумпция за наличие на неимуществена вреда в случаите на нарушения по чл. 3 от ЗИНЗС. Следователно, обърната е доказателствената тежест в производствата по чл. 284 и сл. от ЗИНЗС, като ищецът не следва да доказва наличието на вреда, а тя се предполага при положение, че е доказано някое от обстоятелствата, квалифицирани от нормата на ал. 2 като нарушения от страна на администрацията в местата за изтърпяване на наказания и задържане под стража. В случая тежестта да докаже изпълнението на изискванията на закона е за ответника, който следва да установи липсата на неправомерно въздействие върху личността на ищеца. Следователно, за уважаване на иск с правно основание чл. 284 от ЗИНЗС е достатъчно да се установи поставянето на задържаното лице в условия, при които липсва достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

Посочените разпоредби са в съответствие с международната уредба за закрила на лицата, задържани под стража или изтърпяващи наказание лишаване от свобода, както и съдебната практика по такива казуси.

В тази връзка на основание чл. 5, ал. 4 от Конституцията на РБ и чл. 34, пар. 1 от Конвенция за защита правата на човека и основните свободи /КЗПЧОС/, следва да се вземат предвид следните стандарти, установени от съдебната практика на Европейския съд по правата на човека:

1. В решението си от 26.10.2000 г. по делото К. v. Р., жалба № 30210/96, Европейският съд по правата на човека постановява: „Държавата трябва да гарантира, че лицето се задържа в условия, които предполагат уважение към неговото човешко достойнство, че начинът и методът на изпълнение на мярката не го подлагат на страдания или изпитания, които надхвърлят по интензивност неизбежното равнище на страдание,

присъщо на задържането, и че предвид практическите изисквания на задържането, неговите здраве и благополучие са гарантирани по подходящ начин чрез осигуряването на съответна медицинска грижа.” Следователно, създаването на условия, които не накърняват човешкото достойнство и гарантират човешкото здраве и благополучие в местата за лишаване от свобода, следва да бъдат осигурени от държавите.

2. По цитираното дело ЕСПЧ прави разграничение между понятията нечовешко и унижително отнасяне - §92, като определя следното: а) третирането е нечовешко, защото наред с другото, то е предумишлено, прилагано е с часове наред и е причинило действителна телесна повреда и/или интензивно физическо или психическо страдание; б) третирането е унижително, защото причинява на жертвата чувство за страх, терзание и малоценност, които ги унизяват и опозоряват.

3. Понятието „минимална степен на суровост” по ЕКЗПЧОС е основно изискване за въздействието: лошото третиране трябва да достигне „минимална степен на суровост, за да попадне в обхвата на чл.3. Оценката на този минимум е по своята природа относителна; тя зависи от всички обстоятелства по делото, в това число и от продължителността на третирането, неговите физически и психически последствия и в някои случаи от пола, здравословното състояние на жертвата и пр.” както е постановил ЕСПЧ по делото I. v. T. U. K. - §162.

4. В решението си от 26.07.2007г. по делото А. Г. срещу България – § 54 – 55, ЕСПЧ приема, че причинените страдание и оскърбление трябва да надхвърлят този неизбежен елемент на страдание или оскърбление, свързан с дадена форма на законово предвидено отношение или наказание, но задържането само по себе си не повдига въпрос по чл.3 от Конвенцията. Държавата трябва да осигури лицето да бъде задържано в условия, които са съвместими със зачитането на човешкото му достойнство, и начинът и методът на изпълнението на мярката да не го поставят в затруднение или страдание, чиято сила надвишава неизбежното ниво на страдание, присъщо на задържането, неговото здраве и добро състояние следва да са защитени по подходящ начин.

5. В решението по делото Стоян Димитров срещу България е прието /т.60/, че „относно лишените от свобода лица, член 3 налага на държавата задължението да се увери, че всеки затворник е задържан при условия, които зачитат човешкото достойнство, както и че условията и редът на изпълнението на наказанието не поставят заинтересованото лице в бедствено състояние или пред изпитание, което по своя интензитет надвишава неизбежното ниво на страдание, присъщо на задържането“.

При оценката на това дали дадено третиране попада в обхвата на

забраната за нечовешко и унизително отнасяне в допълнение на „минималната степен на суровост“ са критериите за законността и пропорционалността на въздействието. Такива са: размер на помещението за задържане и средната площ, с която разполага едно лице; броя на другите обитатели; общата продължителност на задържането; престоя в помещението за задържане; начина на удовлетворяване на естествените нужди; хигиената; климатичните условия; възможността за прекарване на част от времето на открито; възможността за свиждания с близки и други контакти с външния свят; достъпа до естествена светлина; вентилацията и шума в помещенията за задържане; храната; физически и психически ефекти върху задържания, пола, възрастта и здравословното му състояние. Изследването на конкретните условия по посочените показатели има за цел да установи въздействието на същите върху личността на задържаното лице.

По делото К. срещу България във връзка с установяване на факти по твърдение за нарушаване на ЕКЗПЧОС – малтретиране, ЕСПЧ си служи с критерия за доказване "отвъд разумното съмнение", като посочва, че такова доказване може да бъде резултат на съвкупност от признаци или достатъчно сериозни, точни, последователни и неопровергани презумпции.

Общите принципи, уреждащи прилагането на чл.3 от Конвенцията, съдържащи се в пилотното решение от 27.01.2015г. на ЕСПЧ по делото Н. и други срещу България (Жалби № 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 и 9717/13), следва да бъдат съобразени от настоящия съд, а именно:

1. За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата. Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принижавя човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл. 3 (§ 227).

2. За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен (§ 228).

3. В оценката на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия (...). Както Съдът многократно подчертава, задължение на държавата е да организира своята пенитенциарна система по начин, който не води до такива условия, независимо от финансовите или логистични затруднения (пак там, § 229).

4. Липсата на намерение за унижаване или принижаване на задържания чрез поставянето му в лоши условия, въпреки че е фактор, който следва да бъде взет под внимание, не изключва категорично установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията (§ 230).

С оглед на изложеното, в конкретния случай е безспорно, че през исковия период ищецът Д. е изтърпявал наказание „лишаване от свобода“ в Затвора – [населено място] дол, като е бил настанен в Осма група, килия № 7, за която няма спор, че отговаря на установените стандарти за минимално полагаема площ на лишен от свобода. Същият е преведен на 12.11.2014г. в Затвора – [населено място] дол и на 29.06.2016г. е преместен в Затвора – [населено място]. По делото е представен списък за вечерна проверка на лишените от свобода от Осма група, в който изрично е упоменато, че килия № 7 е за непушачи, въпреки че изрични правила за разпределение на помещенията за пушачи и непушачи не са представени от ответника. Със справка на ИСДВР К. е доказано установеното от предходната инстанция обстоятелство, че лишеният от свобода К. е нарушавал забраната за пушене в килията, поради което е бил преместен след изслушване на двете

страни в спора в килия № 8. В тази връзка в съдебно заседание на АССГ, 12-ти с-в самият Д. е заявил, че служителите на ГДИН - конкретно ИСДВР К., е реагирал адекватно и своевременно е преместил нарушителя в друга килия.

Свидетелските показания на разпитаните свидетели не допринасят за изясняване на обективната истина в това отношение, доколкото същите не са били в едно и също спално помещение с ищеца и нямат преки впечатления относно твърдението, че в същото се е пушело.

Не се намират доказателства по делото, че ищецът е имал оплаквания, свързани със задух, световъртеж, високо кръвно и други във връзка с излагането му на тютюнев дим.

В периода 2014г. - 2016г. директор на медицинския център в затвора в Б. дол бил свидетелят Ч.. Същият заявил пред съда, че познава ищеца, който няколко пъти го посещавал. През април 2016г. дошъл за консултация „уши, нос гърло“, през другото време не е предявявал оплаквания. За кръвно ищецът е получавал лекарства епизодично, когато се е оплакал, можело да се даде симптоматично лекарство. Също свидетелят Ч. е категоричен, че ищецът не фигурирал в списъка на лицата с хронични заболявания и не получавал лекарства регулярно.

Съгласно здравния картон на ищеца в същия липсват вписвания, касаещи исковия период, налични са вписвания от 12.07.2017г. и от 08.10.2019г., т.е. извън исковия период и почти година след него, с оглед на което могат да бъдат ценени ограничено, единствено с оглед на данни или липсата на такива за хронични здравословни състояния, които не биха могли да бъдат повлияни и датират от времето преди преместване на ищеца в Затвора -гр. С.. Такива данни не се установяват.

Видно от представеното по делото копие на медицинския картон на ищеца, същият се е оплаквал от периодично стягане в сърдечната област, за което му е направено Е. /представена разпечатка по делото/, което е без данни за сериозна кардио патология. Освен това са проведени кръвни изследвания на ищеца. От медицинския картон се установява, че на ищеца е назначена физиотерапия. Същото се отнася и до представени по делото амбулаторни листи за извършени прегледи на Д. след исковия период от медицински специалисти – диагноза „церумен“ с извършена отоскопия и промивка /29.12.2016/, адхезивен капсулит на рамото с назначена терапия с аналгитични средства /19.12.2018/, хиперметропия с

блефароконюнктивит с назначена медикаментозна терапия и очила /31.08.2018/, хипертонично сърце с назначена терапия и изследвания /25.07.2017/, контузия на лакътя с назначена терапия „НСПВС /23.08.2017/.

На следващо място, не се спори, че през периода в затвора и целия [населено място] дол е имало режим на водата, при което не е осигурено непрекъснато водоснабдяване.

Безспорно е, че такова ограничение е съществувало не само за лишените от свобода в затвора, а и за цялото население на територията на общината, и било свързано с това, че в по-високите части на града водата не достигала, особено през летните месеци. Във всички спални помещения в затвора имало осигурен непрекъснат достъп до вода за пиене и санитарни нужди, в общите помещения имало чешми с общ достъп, при авария до затвора била осигурена водоноска, като администрацията на затвора монтирала и помпи на територията му за ограничаване на горепосочения проблем. Сочи се, че именно поради непостоянното водоподаване от „Кюстендилска вода“ бил създаден график за осъществяване на дейностите по лична хигиена и пране, който бил съобразен с времето, през което лишените от свобода се извеждат за открито, за да се избегне дискомфорт. При спиране на водата поради аварии на лишените от свобода се подсигурият запас от питейна вода в подходящи съдове. Освен питейната вода, осигурена от градската водопроводна мрежа, на лишените от свобода се доставяла минерална и трапезна вода за пиене, която те можели да закупят от затворническата лавка.

В тази връзка настоящият състав намира, че действително, както е посочил първоинстанционният съд, водоснабдяването и проблемите, свързани с това, стоят извън контрола и задълженията на ответника в качеството му на управляващ местата за лишаване от свобода, като част от причините за това са свързани с географските особености на града, а друга – с изпълнение на задълженията на „Кюстендилска вода“ като доставчик на услугата. Следва да бъде отбелязано, че не се доказва при което и да е от разглежданията на спора обвиненията на свидетеля Н., че в затвора има кран, от който водата до спалните помещения се спира, както и че в затвора се ползва промишлена вода.

Въпреки това настоящият състав намира, че ответникът не е положил всички усилия, за да осигури непрекъснат достъп на

лишените от свобода до течаща вода, включително чрез организиране на допълнителни източници и хранилища на вода, които биха могли да се ползват в такива случаи на ограничено водослабдяване. С оглед на това е допуснато бездействие от страна на затворническата администрация, което попада в обхвата на чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС. Безспорно условията, при които се е намирал ищецът – принудително ограничаване на свободата му и придвижването в пространството, както и зависимостта му от ответника с оглед материалните условия на изтърпяване на наказанието, липсата на постоянен достъп до течаща вода за поддържане на лична хигиена, са му причинили дискомфорт и емоционално страдание, по-голямо от това, което е свързано със самото естество на наложеното му наказание, поради което исковата му претенция в тази част е основателна.

Следва да бъде направено уточнение, че при определяне на обезщетението Съдът съобразява това, че не се доказва твърдяното от ищеца влошаване на здравословното му състояние, конкретно – такова, свързано с болка в корема, гадене и др. На същия са правени редовни прегледи и изследвания с оглед изпълняваната работа по дежурен кухня и не са установени пречки от здравословен или инфекциозен характер. В тази връзка относимо е обстоятелството, че реално по време на исковия период не се е водело медицинско досие за ищеца предвид липсата на записвания в медицинската документация. От друга страна, от последващите записи не се установяват увреждания на здравето, свързани с коремни болки или с отделителната система въобще, както и с твърдените афти в устата, включително непосредствено след постъпването му в Затвора -гр. С.. Установява се, че Д. е търсил медицинска консултация във връзка с други здравословни проблеми неколкократно, но не и по такива поводи.

Наред с това съгласно представен по делото Сертификат № С0223/15.04.2015г., издаден от РЗИ - К., дирекция „Обществено здраве“, е изследвана проба от вода за питейно-битови цели от централен водоизточник [населено място] дол, при което не е установено отклонение от изискванията на Наредба № 9/2001г. в контролираните параметри, които включват цвят, мирис, вкус, примеси, хлор и патогени. Аналогичен сертификат с дата 15.03.2016г. за съответствие с установените изискванията на водата от централния водоизточник в [населено място] дол е

представен по делото. Към последните са приложени и протоколите за извършено изследване с конкретно установени стойности и посочване на стандарта, с който са съпоставяни.

От представените извлечения от доклади на омбудсмана, касаещи битовите условия в Затвора – Б. дол, се установява, че в доклада за 2015г. не се съдържат данни, относими към оплакванията на ищеца. В доклада за 2016г. се засяга проблемът с липсата на вода извън периода от 24:00 до 06:00 часа, като е посочено, че „липсата на вода е хроничен проблем“. Свидетелят Н., който е пребивавал в Затвора -гр. Б. дол в исковия период, също дава сведения за режима на водата. Заявява, че от 07:00 часа до 22:00 часа нямало вода в затвора.

Поради всичко изложено настоящият съдебен състав намира, че, въпреки че водата отговаря като качество на установените стандарти, незаконосъобразно бездействие от страна на ответника е налице във връзка с дългите периоди, през които лишените от свобода в Затвора -гр. Б. дол не са имали достъп до течаща вода, включително и ищеца, което се е отразило негативно върху цялостните му емоционални преживявания по време на престоя в затвора, но то не е довело до влошаване на физическото състояние на последния.

В горния доклад на омбудсмана се споменава, че лишените от свобода се оплакват от недостатъчност на прибори за хранене (лъжици). Това обстоятелство се твърди и от свидетеля Н., който е пряк очевидец.

Съдът намира за относими свидетелските показания на свидетеля Н., съгласно които в затвора имало 50-60 лъжици за около 400 лишени от свобода, които се ползвали на групи от по 100 души, а междувременно били почиствани. Следва да бъде отбелязано, че същият изпълнявал длъжността мияч в кухнята на затвора и отговарял за почистването на посудата и приборите за хранене. В тази връзка, ако са били извършени нарушения при почистването им, то е било в резултат от поведението на свидетеля, който не е спазвал разписаните инструкции за това. Съгласно представени инструкции на администрацията на затвора посудата и приборите се почиства в съдомиялна машина, веднага след нахранване, или ръчно, след което следва да се дезинфекцират чрез накисване в разтвор на дезинфектант. По делото липсват данни Н. или самия ищец Д. да са подавали сигнали за нередности в тази връзка. Такава информация липсва и в представените извадки от доклади

на омбудсмана. Не се оборва становището на ответника, че на лишените от свобода, които желаят, се осигуряват еднократни прибори за хранене.

Съгласно представен медико-статичен отчет за дейността на медицински център при затвора за 2014г., 2015г., 2016г. не са установени случаи на лишени от свобода болни от инфекциозни болести, включително свързани с лоша хигиена в кухнята на затвора. По отношение на ищеца, както беше описано по-горе, няма данни от наличните в медицинското му досие записи, макар и последващи исковия период, от които да се установяват увреждания на здравето му, свързани с твърдените афти в устата, включително непосредствено след постъпването му в Затвора -гр. С., въпреки че се установява по делото, че Д. е търсил медицинска консултация във връзка с други здравословни проблеми неколкократно, но не и по такива поводи. Самият той признава, че няма забележки към медицинското обслужване в Затвора – [населено място], тоест няма основания да се счита, че му е отказана консултация с лекар /стоматолог/ относно афтите. С оглед на това е налично противоречие в показанията на свидетеля Т., който заявява, че при постъпване в Затвора -гр. С. на ищеца Д., последният е страдал от афти, които свидетелят лично е видял. Ако съществуваше такъв проблем, който датира от години, логично е ищецът да потърси медицинска помощ, каквато е търсил и получил по други поводи, съгласно личните му признания и липсата на оплаквания в тази връзка.

Поради изложеното правилно първоинстанционният съд не е кредитирал показанията на свидетеля Т., като косвени и противоречащи на останалия доказателствен материал, включително на становището на медицинския специалист, който е изпълнявал длъжността директор на медицинския център към затвора.

За исковия период, съгласно сведенията от д-р Ч., който е директор на Медицинския център към Затвора – [населено място] дол в периода 2014 – 2016г., основно той преглеждал лишените от свобода, ако имало нужда от стоматолог, насочвал лицето към него, а можело и самостоятелно да се обърне към стоматолог. Изразил е мнение, че, ако едно лице има афти – афтозен стоматит, има отделяне на слюнка и висока температура, но ищецът не е идвал с такова оплакване. Отделно от това, нямало хронични афти, които да продължават с години, освен при кръвни

заболявания, каквито ищецът не е имал в случая, всички афти преминавали до една седмица.

Съгласно наличната по делото справка от д-р Ч., по време на престоя в Затвора -гр. Б. дол ищецът е бил клинично здрав и без оплаквания, включително за афти в устната кухина, и не е посещавал стоматологичния кабинет. Същият е категоричен в дадените показания, че ищецът не е идвал при него с оплаквания за афти в устата. За процесния период в затвора не били регистрирани случаи на афтозен стоматит. Самият ищец споделя, че е провеждал самолечение на сочения от него проблем, което се определя от д-р Ч. като „неадекватно, би могло да доведе до допълнително увреждане на лигавицата от лимонената киселина“. С оглед на това настоящият състав намира, че не е налице незаконосъобразно бездействие на ответника относно този елемент от исковата претенция, тъй като същият е предприел мерки по осигуряване на хигиенични и здравословни условия на хранене на лишените от свобода, в т. ч. и ищеца. Отделно от това, не се доказва влошаване на здравословното му състояние поради причиняване на афти във връзка с действия/бездействия на затворническата администрация, а ако е имало такова, което не е било регистрирано, то е съпричинено от последния чрез собствените му действия във връзка с прилагане на подръчни средства за третиране на устната кухина, което е вероятно да е довело само по себе си до увреждане.

С оглед гореизложеното СЪДЪТ приема, че частично се доказва исковата претенция, тъй като ищецът е претърпял неимуществени вреди, които са следствие от нарушаване на общата забрана на нечовешко и унижително отнасяне. Несъмнено описаните лоши битови условия – липса на постоянен достъп до течаща вода за задоволяване на основни потребности от хигиена, причиняват емоционален стрес, безпокойство, чувство на унижение и малоценност, а освен това създават и риск от действително влошаване на здравето и развитие на инфекциозни заболявания - неимуществени вреди, подлежащи на обезщетение. Законодателят приема, че поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“ уронва човешкото достойнство или поражда чувство на страх или малоценност. Посочените незадоволителни битови условия в Затвора -гр. Б. дол кореспондират с понятието „нечовешко“ и „унижително“ отношение, като превишават неизбежния дискомфорт, свързан със

самото естество на изтърпяване на наказанието. Поставянето на ищеца в неблагоприятни условия само по себе си представлява третиране, способно да породи у него емоционално и морално страдание, стрес и безпокойство. При доказано нарушение на някоя от посочените в чл.3 от ЗИНЗС хипотези, настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното (чл. 284, ал.5 от ЗИНЗС), като СЪДЪТ е задължен да формира извод за претърпени вреди. Налице е също така причинна връзка между бездействието на администрацията на затвора и неимуществените вреди.

Поради изложеното решението на първоинстанционният съд е частично неправилно в тази част и следва да бъде отменено. След отмяната му – искът следва да бъде частично уважен, като размерът на дължимото обезщетение за претърпените неимуществени вреди се определя в съответствие с чл.52 ЗЗД. Спазването на принципа на справедливостта като критерий за определяне на паричния еквивалент на моралните вреди изисква размерът на обезщетението да бъде определен от съда с оглед на всички установени по делото факти и обстоятелства, касаещи начина, по който незаконосъобразната административна дейност се е отразила на увреденото лице, продължителността на въздействието и при отчитане икономическия стандарт в страната към момента на увреждането. СЪДЪТ взема предвид, че са доказани от ищеца само някои от вменените на ответника нарушения на задълженията му по осигуряване на здравословна и безопасна, съобразяваща се с уважението към личността, среда и обстоятелството, че липсват данни за реално увреждане на физическото състояние на ищеца по време на престоя му в затвора във връзка с поведението на ответника.

С оглед на това и като се отчетат обстоятелствата, съставляващи проявления на нарушения на чл.3, ал.1, във вр. с ал.2 ЗИНЗС; продължителния период на исковата претенция /времето, през което ищецът е бил поставен в условия, унижаващи човешкото достойнство – около 1.5 години, считано от 27.11.2014г. до 29.06.2016г./; предвид характера и невисокия интензитет на породените страдания и негативни преживявания с оглед на заявеното в свидетелските показания, че ищецът „се оплаквал“, без да е установено реално настъпило влошаване на здравословното състояние на ищеца при прилагането на чл.284, ал.2 ЗИНЗС, съдът намира за справедливо обезщетение за

претърпените неимуществени вреди в размер на 300 лв. В останалата си част до пълния предявен размер от 30 000 лв. искът е неоснователен и недоказан, поради което правилно и обосновано е отхвърлен от първоинстанционния съд и решението му в тази част следва да бъде оставено в сила.

Доколкото се претендира лихва, то следва да се осъди ответната страна за уважената част от иска и на законна лихва от края на периода, когато е преустановено неблагоприятното въздействие върху ищеца съгласно приетото с Тълкувателно решение № 3/2004г. на ВКС т.4 за дължимостта на лихвата при неимуществени вреди - следствие от незаконосъобразни действия и бездействия, а именно от 29.06.2016г.

По разноските в производството:

Ищецът е представляван по делото от назначен служебен защитник, поради което на същия не се следват разноски за адвокатски хонорар. Разпоредбата на чл. 78, ал. 7 ГПК, вр. чл. 144 АПК е неприложима в случая, тъй като по делото липсват доказателства за заплатено на адвоката възнаграждение от Националното бюро за правна помощ. В този смисъл е практиката на Върховния административен съд - Определение № 10098 от 23.07.2020 г. по адм. д. № 5699/2019 г., VI отд. на ВАС, Определение № 2004 от 16.02.2021 г. по адм. д. № 3062/2020 г., IV отд. на ВАС, Определение № 405/15.10.2020г. по ч. гр. д. № 2721/2020г., Г.К., III Г.О. на ВКС, поради което на ищеца не следва да бъдат присъждани разноски по делото.

Доколкото и от ответната страна има претенция за юрк. възнаграждение съдът дължи произнася, като намира същата за неоснователна. По аргумент от чл.286, ал.2 и ал.3 от ЗИНЗС ответникът няма право на юрисконсултско възнаграждение. Разпоредбите на чл. 286, ал.2 и ал. 3 от ЗИНЗС са специални по отношение на чл. 78 ГПК и чл. 143 АПК. За разлика от ГПК и АПК, в ЗИНЗС законодателят не е предвидил изрично, че при отхвърляне изцяло или частично на предявените искове, на ответника се дължи заплащане на възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, или юрисконсултско възнаграждение, ако е бил защитаван от юрисконсулт. Липсата на изрична норма е законодателно решение, а не е празнота в закона, която да може да се запълни по аналогия на закона чрез прилагането на чл. 78, ал. 3 или чл. 78, ал. 8 ГПК. Аргумент в тази посока е наличието на изричната уредба по този въпрос в чл. 286, ал. 3 от ЗИНЗС за ищеца.

Законодателят изрично е разграничил понятията "разноски по производството", "държавна такса" и "възнаграждение на адвокат", както и последиците при уважаване на предявения иск в пълнота или частично. По тези съображения и във връзка с изхода на делото искането на ответника за присъждане на юрисконсултско възнаграждение следва да бъде отхвърлено. В този смисъл е трайната практика на ВАС – например Определение № 13551 от 11.10.2019г. по адм. дело № 13715/2018г. и Определение № 8478 от 05.06.2019г. по адм. дело № 6118/2019г.

По изложените съображения и на основание чл. 221, ал. 2 АПК Административен съд София-град, X-ти касационен състав

РЕШИ:

ОТМЕНЯ Решение № 1152 от 20.02.2020г. на Административен съд София – град, 12-ти състав, по адм. дело № 8755/2019г., В ЧАСТТА, с която е отхвърлен предявеният от Д. иск срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 300 лева за периода 27.11.2014г. - 29.06.2016г., претърпени по време на престоя му в Затвора -гр. Б. дол, вследствие на противоправно бездействие на ГД „Изпълнение на наказанията“, изразяващо се в неосигуряване на нормални битови и хигиенни условия /липса на постоянен достъп до течаща вода/ при изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в Затвора – [населено място] дол.

В ТАЗИ ЧАСТ

ОСЪЖДА ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ „ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАКАЗАНИЯТА“ да заплати на Б. Д. Д., с ЕГН [ЕГН], от [населено място], сумата в размер на **300 /триста/ лева, ВЕДНО със законна лихва от 29.06.2016г.**, до окончателното му заплащане.

ОСТАВЯ В СИЛА решението **В ОСТАНАЛАТА ЧАСТ**, с която е отхвърлен иска до претендирания размер от 30 000 лв., или за сумата от 29 700 лв., вследствие бездействието на ГДИН да осигури нормални условия за живот и конкретно поради лоши хигиенни условия, заради което ищецът се чувствал унижен, изразяващи се в следното: приборите за хранене се ползвали многократно без дезинфекция, което създавало опасност от зараза; в затвора, включително в общите помещения и в спалното помещение на ищеца са пушело, поради което започнал да

получава главоболие, гадене, задух, сутрин чувствал замаяност, имал световъртеж, започнал да вдига кръвно; лошо качество на питейната вода и спирането ѝ за определено време,

РЕШЕНИЕТО е окончателно и не подлежи на обжалване и протест.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1.

2.